

Predikan

4 advent 2012, årg. 2

Psalmer: 481, 641:7, 348:1-2, 478:1-4, 105

Pär-Magnus Möller

Jag skulle tro att evangelisten Lukas själv suttit ner med Maria och hört henne berätta om det underliga som hände kring Jesu födelse – och som hon så många år fått bära i tysthet och skam. Det var en liten skara människor som visste – Josef förstås, som själv fått en uppenbarelse av ängeln som bekräftade vad Maria berättat – och Elisabet och Sakarias.

Nu, efteråt, kunde Maria mer frimodigt berätta och se saker i uppenbarelsens ljus – och hon kunde också förstå att hon fått nåden att vara en del av det hela.

När Lukas nu försöker återger vad Maria berättat så berättar han det i ljuset av allt det som skett – i ljuset av Jesu undervisning, hans helande och under, hans död och uppståndelse. I ljuset av detta är bebådelsen en ganska liten sak – och därför går han inte in i några försök till medicinska förklaringar – läkare som han var. Han inser att det inte är intressant. När Gud handlar, handlar han som han vill bortom våra biologiska begränsningar. Det är ju dock han som gjort oss. Lukas konstaterar och tror också på att det är just så som Maria berättar. Allt som skett därefter bestyrker ju bara hennes historia.

Ibland tänker vi att den första församlingen bara samlades kring apostlarna – eftersom de var så tydligt utvalda av Jesus och eftersom en del av dem lämnat skrifter efter sig. Men jag tror att man också samlades kring de kvinnor som levt nära Jesus och kände honom på ett annat sätt. Främst av dem måste Maria, Herrens moder, ha stått. Om inte annat så kan vi ana det i det faktum att när församlingarna började bygga kyrkor så gav de mycket tidigt byggnaden namnet Maria. Jag tror att hennes vittnesbörd om vad Gud gjort har haft en oerhörd betydelse för hur kyrkan förstätt Jesus.

Vi skall som kyrka prisa Maria salig. Så står det i Skriften. Maria är Guds moder, gudaföderska. Detta anspråk är något oerhört och det stack i ögonen både i det judiska samhället och i stora delar av det hedniska, särskilt det Hellenistiskt/romerska samhället. – Hur kunde Gud, som är bortom allt jordiskt födas som människa?

I det hedniska samhället tänkte man ofta dualistiskt, d.v.s. man skiljde mellan det andliga och det materiella. Det andliga var fint och gott medan det materiella stod för det låga och onda. För det samhället var det en absurditet att Gud skulle vilja besmitta sig med materia och bli människa. Tanken på att Gud överhuvudtaget var intresserad av det materiella och våra liv och kroppar på ett jordiskt sätt var fränstötande och fruktansvärd. Därför räknades de första kristna som lägre stående – inte alls så upplysta som man var i det hedniska samhället.

I det judiska samhället hade man ingen dualistisk syn på livet. Gud var väldigt intresserad av hur vi levde och hur vi förvaltade vår egendom. Saken var bara den att man inte kände igen Messias i Jesus. Han var inte som man hade förväntat sig. Att Gud, den högste, El Shaddaj, skulle dö under förnedrande former på fiendens avrättningsredskap blev helt omöjligt att ta in. Gud hade ju gjort sig känd som Herren Sebaot, stridens Gud som ledde folket i seger genom att leda de himmelska härskarorna Guds väg. Därför räknades de kristna efterhand som avfallingar och uteslöts ur synagogorna – man ansåg att man skymfades Guds helighet genom att hävda att han avrättats av fienden.

Och orsaken till allt detta är Maria... en fattig flicka som får i uppdrag att föda Guds son till världen. Än i dag kan vi tycka att det låter absurt – och det är onekligen inget som sker varje dag – därför ligger det inte intresse i att försöka förstå hur det gick till, vilka biologiska underligheter som måste skett i Marias kropp – för inkarnationens mysterium är inte till för att förstå – det är till för att beskåda, tillbe, förundras över – och tro.

Inkarnationens mysterium, att Gud blir människa, är en del av den s.k. särskilda uppenbarelsen – den som vi empiriskt inte kan undersöka eller greppa med hjärnan – men som Gud av nåd ändå låter oss se. Den är ett under, en engångsföreteelse, ett mirakel som bara kan tas emot genom trons ögon. Trons ögon som genomskådar det yttre skeendet och ser Guds handlande där bakom. Vi kommer alltså aldrig inför världen kunna förklara vad Maria var med om. Det är alltid fördolt för dem som inte tror – det är något som bara kan ses genom den helige Andes handlande i vår tro. Därför kommer vi i alla jordiska tider bli hänade för detta under – det är den hörnsten som man kommer att snava över.

Det är alltså viktigt att vi ständigt prisar Maria salig. Hon är ett tecken för oss som vi måste hålla oss nära. I annat fall är det lätt att vi dras med i tidens anda och gör inkarnationens mysterium till en liten kuriositet i vår tro – när den egentligen är fundamentet. Maria är Guds moder – hon födde Guds son, som är vår broder – därför är Maria också kyrkans moder, vår moder.

Ibland bär vi en stor osäkerhet kring Marias roll i vår kyrkotradition. En del har fått för sig att vi i reformationen liksom tog bort Maria och bara lät Jesus vara kvar. Det är en lika absurd tanke som att världens romerska katoliker tillber Maria och inte Jesus. Allt bygger på missförstånd. Det reformationen gjorde var att tydliggöra att det inte var på helgonens eller Marias förböner som vi får del av försoningens nåd utan enbart på Kristi handling. Man ville alltså tydliggöra korsets betydelse för vår frälsning. Men detta gjorde man inte alls för att skymma Maria utan för att ge henne den plats hon skall ha – platsen som Guds moder, gudaföderskan – hon som förklarar vem Jesus är. Maria är den alltid upphöjda jungfrun, hon ber alltid för kyrkan, står det i våra bekännelseskrifter,

och vi skall alltid prisa henne salig. Men vi bekänner inte att det är hennes förböner som öppnar himmelens portar för oss utan det gör endast Kristus genom hans försoningsgärning. I dag säger den romerskkatolska kyrkan ungefär samma sak som vi men med andra ord. Maria är alltså inget som splittrar kyrkan utan förenar henne som den moder hon är.

Hell dig Maria, full av nåd. Herren är med dig. Välsignad vare du och välsignad vare din livsfukt, Jesus Kristus, vår Herre!

När Maria berättar för Lukas om ängelns besök berättar hon om vad ängeln sa om det barn hon skulle bära i sitt sköte. Det är en sammanfattning av Gamla testamentets profetior om Jesus;

*Han skall ha namnet Jesus. Den hebreiska stavningen av namnet är Josua – samma namn som profeten Josua hade, han som ledde folket in i det förlovade landet. Josua som betyder ”Herren frälser” eller Herren ger seger”. Så förstår vi att barnet som Maria bär i sin mage är den nya Josua som skall leda folket in i det land som alla profetior lovat – Guds rike.

*Barnet skall också vara den Högstes son – El Shadajs son. El Shadaj betyder ungefär den som härskar över bergen – d.v.s. han som råder över alla andra gudar. I den judiska kontexten är detta begrepp viktigt. Man levde i ett samhälle som var omgivet av olika religioner och olika förståelser av Gud. Det ängeln gör är att han befäster att Jesus är inte bara son till en gud – det var i så fall många i romarriket som skulle kalla sig gudens son – Nej, Jesus var son till El Shaddaj – den Gud som folket kände i gamla testamentet och som man i det judiska samhället lovsjöng och älskade som sin Gud.

*För att bestyrka kopplingen till profetiorna ytterliga hänvisade ängeln till att Marias släkt hörde till kung Davids släkt. Och nu skulle löftena som Gud givit till kung David förverkligas. Den riktigt kungen över Guds folk vilade nu i Marias mage. Det var onekligen politisk sprängkraft i de orden – och Maria visste säkert hur farligt det var!

*Hans välde skall aldrig ta slut, säger ängeln. Han som vilar i Marias mage är alla profetiors fullbordan. Det är inga små anspråk. Israels folk var genom historien vana vid att kungariken blomstrade upp och tynade bort beroende på kungens kvalité och personlighet. En duktig kung kunde också efterträdas av mindre lyckade kungasöner. Så hade det varit ända sedan rikets första kung Saul. Men denna kung som nu skulle födas – hans rike var utan ände. Ängelns budskap var gigantiskt – farligt – oerhört. Maria som verkade vara en klok flicka förstod allvaret i det hela. Och nu sker det stora – hon verkar inte slå ifrån sig sitt uppdrag. Det verkar som om hon är beredd till att gå in i Guds vilja –

acceptera detta oerhörda ansvar och den börda som Gud lägger på henne. Hennes beredskap är total. Det enda hon fråga är hur det skall gå till – hon har ju aldrig legat med någon man. Fråga är berättigad, och den ställs inte i tvivel – hon behöver ju veta. Tänk vilken beredskap hon uppvisar – vilken tro...

Hell dig Maria, full av nåd. Herren är med dig. Välsignad vare du och välsignad vare din livsfukt, Jesus Kristus, vår Herre!

Och ängeln svarar på hennes fråga: ”Helig Ande skall komma över dig, och den högstes kraft skall vila över dig. Därför skall barnet kallas heligt och Guds son.”

Vad mer är att säga? Vi som fått trons gåva att se, vi får låta vår blick sjunka in i inkarnationens mysterium – se det världen inte kan se – tillbe – ära – och tro.

Profeten Sefanja profeterade:

”Jubla dotter Sion...
... Den dagen skall Jerusalem få höra:
Sion var inte rädd,
Låt inte händerna sjunka i missmod.
Herren din Gud bor hos dig,
Hjälten och räddaren.
Han jublar av glädje över dig
i sin översvallande kärlek.”